

RTU studiju kurss "Mantojums digitālajā laikmetā: kultūra, ekoloģija un tehnoloģijas"**33000 Datorzinātnes, informācijas tehnoloģijas un enerģētikas fakultāte****Vispārējā informācija**

Kods	DE1083
Nosaukums	Mantojums digitālajā laikmetā: kultūra, ekoloģija un tehnoloģijas
Studiju kursa statuss programmā	Obligātais/Ierobežotās izvēles; Brīvās izvēles
Atbildīgais mācītbspēks	Tatjana Menise - Habilitētais doktors, Docents
Mācītbspēks	Tatjana Smirnova - Doktors, Asociētais profesors Tatjana Kelebekas - Doktors, Docents
Apjoms daļās un kredītpunktos	1 daļa, 6.0 kredītpunkti
Studiju kursa īstenošanas valodas	LV, EN
Anotācija	Kultūras mantojuma saglabāšanas izaicinājumi 21. gadsimtā rada divus centrālos jautājumus: kas ir saglabāšanas vērts un kā šis mantojums būtu no jauna aktualizējams. Digitalizācija un mākslīgā intelekta attīstība līdzās citiem mūsdienu transformējošiem procesiem, piemēram, klimata pārmaiņām, globalizācijai un mainīgām sociālajām vērtībām, šos jautājumus pārveido vairākos līmeņos. Šie procesi liek pārvērtēt ne tikai to, kas tiek uzskatīts par kultūras artefaktu, bet arī to, kā šādi artefakti tiek uzturēti, interpretēti un nodoti laika gaitā. Viena no nozīmīgākajām šī procesa iezīmēm ir arvien ciešāka kultūras un vides mantojuma saplūšana, kas izgaismo cilvēka radošuma un ekoloģisko sistēmu savstarpējo saistību. Studiju kurss pievēršas kultūras un vides mantojuma digitālajai transformācijai – no rakstītā mantojuma un atsevišķu personību, notikumu vai ideju mantojuma līdz interneta diskursiem un izzūdošām ainavām. Studējošie iepazīstas ar nozīmīgākajām teorijām, diskusijām un praktiskiem pielietojumiem, īpašu uzmanību veltot radošai jauno tehnoloģiju izmantošanai. Tēmas ietver mākslīgā intelekta (MI) botus, kas izstrādāti konkrētu autoru balsu atdarināšanai vai saglabāšanai, apdraudētu objektu 3D modelēšanu un virtuālu rekonstrukciju, imersīvas virtuālās realitātes (VR) un paplašinātās realitātes (AR) pieredzes, kas atveido zudušas kultūrvides vides, kā arī tiešsaistes kultūru digitālu arhivēšanu. Studiju kurss ietver seminārus, analītiskas diskusijas par gadījumu izpētēm un kopīga grupas projekta izstrādi.
Mērķis un uzdevumi, izteikti kompetencēs un prasmēs	Studiju kursa mērķis ir veicināt kritisku un radošu izpratni par to, kā kultūras un vides dati tiek saglabāti, pārveidoti un interpretēti digitālajā laikmetā. Studiju kursa uzdevumi ir attīstīt studējošo spējas: - kritiski izvērtēt sarežģītus kultūras procesus – to sociālās, ētiskās un politiskās dimensijas –, kas mūsdienās nosaka mantojuma veidošanu un saglabāšanu; - izpētīt un analizēt radošas un kritiskas pieejas digitālajām tehnoloģijām mantojuma reprezentācijā un interpretācijā; - iesaistīties starpdisciplinārās diskusijās, kas pievēršas mantojuma atkārtotai aktualizācijai, izmantojot jaunās tehnoloģijas; - eksperimentēt ar esošajiem MI, VR/AR un citiem digitālajiem rīkiem, lai radītu jaunas mantojuma reprezentācijas un interpretācijas formas.
Patstāvīgais darbs, tā organizācija un uzdevumi	Studiju kursa laikā studējošie piedalās divos semināros, kas veltīti sarežģītiem teorētiskajiem jautājumiem, sagatavo prezentāciju par nozīmīgu digitālā mantojuma piemēru un izstrādā grupas projektu, kurā padziļināti analizē izvēlēto materiālu. Projekta gaitā studējošie eksperimentēs ar MI, VR/AR un citiem digitālajiem rīkiem, lai izveidotu radošu pieeju mantojuma reprezentācijai un interpretācijai. Projektā jāpamato izvēlēta objekta kultūras nozīmīgums un jāietver vizuāli pārliecinošs saglabāšanas un atkārtotās aktualizācijas jēdziens.
Literatūra	Obligātā. // Obligatory: Basaraba, N. Transmedia narratives for cultural heritage: Remixing history. London: Routledge, 2024. https://doi.org/10.4324/9781003322168 Cameron, F. R. Museum practices and the posthumanities: Curating for planetary habitability. Routledge, 2023 Colavizza, G., Beretta, F., Blanke, T., Kaplan, F., & Lodi, G. Archives and AI: An overview of current debates and future perspectives. ACM Journal on Computing and Cultural Heritage (JOCCH), 15(1), 1–15, 2021 Craps, S. Remembering Earth: Countering planetary amnesia through the creative arts. Green Letters: Studies in Ecocriticism, 26(3), 241–252, 2022. https://doi.org/10.1080/14688417.2022.2104938 Doerr, M. Ontologies for cultural heritage. In S. Staab & R. Studer (Eds.), Handbook on ontologies (pp. 463–486). Springer Berlin Heidelberg, 2009 Giannini, T., & Bowen, J. P. (Eds.). Museums and digital culture: New perspectives and research. 2019. Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-97457-6 Ibrus, I., & Ojamaa, M. The creativity of digital (audiovisual) archives: A dialogue between media archaeology and cultural semiotics. Theory, Culture & Society, 37(3), 49–70, 2020 Papildu. // Additional: Craps, S. Ecological mourning: Living with loss in the Anthropocene. 2019. Environmental Humanities, 11(2), 498–502. https://doi.org/10.1215/22011919-7556747 Hancox, D. The Revolution in Transmedia Storytelling through Place: Pervasive, Ambient and Situated 2023. Routledge Advances in Transmedia Studies). Routledge. Mandolessi, S. The digital turn in memory studies. Memory Studies, 16(6), 1513–1528, 2023 Van Dijk, J. Mediated memories in the digital age. Stanford University Press, 2007
Nepieciešamās priekšzināšanas	Angļu valodas prasmes vismaz B2 līmenī atbilstoši CEFR, ja studiju kurss tiek apgūts angļu valodā. Angļu valodas prasmes, lai lasītu obligāto literatūru, ja studiju kurss tiek apgūts latviešu valodā.

Studiju kursa saturs

Saturs	Pilna un nepilna laika klātienes studijas		Nepilna laika neklātienes studijas	
	Kontakt stundas	Patstāv. darbs	Kontakt stundas	Patstāv. darbs
Kultūras mantojuma vēsture un koncepcijas. No pieminekļiem un artefaktiem līdz nemateriālajām tradīcijām; mantojuma saglabāšana kā kultūras un politisks process.	6	11	0	0
Mūsdienu dekoloniālie konteksti. Kādu kultūru mantojums tiek saglabāts un reprezentēts? Spriedze starp vēsturi un atmiņu, restitūcijas debates un naratīvu kontroles politika.	7	11	0	0
Arhīvu digitalizācija: praktiskās, epistemoloģiskās un ētiskās pārmaiņas. Kā digitālās tehnoloģijas pārveido arhīvu praksi, pieejamību un autentiskuma izpratni.	7	7	0	0
MI un kultūras atmiņas nākotne. Algoritmu vadīta satura atlase, mašīnmācīšanās mantojuma interpretācijā, MI boti un MI radīto artefaktu ētika.	7	10	0	0
Digitālais pavērsiens muzejos un mantojuma institūcijās. Virtuālās izstādes, līdzdalības platformas un auditorijas iesaistes transformācijas prakse.	9	11	0	0
Interneta arhivēšana: digitālo diskursu un tiešsaistes kultūru saglabāšana. Mīmi, forumi un sociālie tīkli kā topošie mantojuma formāti.	6	10	0	0
Vide kā kultūras dati: izzūdošas ainavas un apdraudētās sugas. Ekokritiskas un estētiskas perspektīvas uz vides zudumu; izzūdošo vides ainavu digitālā kartēšana un digitālā rekonstrukcija.	7	10	0	0
Līdzdalības mantojums un kopienu iesaiste. Pilsoniskie arhīvi, pūļa piesaiste (crowdsourcing) un kopradīšana digitālā mantojuma projektos.	3	7	0	0
Finansējums, iesaistītās puses un profesionāli digitālā mantojuma jomā. Institucionālie ietvari, publiskā un privātā sektora sadarbība, kā arī īpašumtiesību un piekļuves politika.	3	5	0	0
Eksperimentālās digitālās metodes mantojuma izpētē. MI sistēmu, VR/AR vides un citu digitālo rīku testēšana, lai izprastu to iespējas, ierobežojumus un transformējošo potenciālu kultūras atmiņas jaunajā interpretācijā.	4	8	0	0
Pārbaudes darbi.	5	8	0	0
Kopā:	64	98	0	0

Sasniedzamie studiju rezultāti un to vērtēšana

Sasniedzamie studiju rezultāti	Rezultātu vērtēšanas metodes
Spēj analizēt, kā digitalizācija, mākslīgais intelekts un citi transformējošie procesi no jauna definē kultūras un vides mantojumu. Spēj izvērtēt, kā tehnoloģijas ietekmē lēmumus par to, kas tiek saglabāts, kā tas tiek reprezentēts un kam pieder kontrole par kultūras atmiņas naratīviem.	Dalība semināros, eksāmens. Studējošie kritiski diskutē par kultūras un vides mantojuma jēdzieniem digitālās transformācijas kontekstā. Vērtēšanā tiek ņemta vērā ieguldījumu atbilstība un skaidrība, konstruktīva sadarbība ar kursabiedriem, kā arī regulāra un pārdomāta līdzdalība. Analītiskais darbs par mantojuma saglabāšanas praksi: Studējošie analizē izvēlēto mantojuma saglabāšanas praksi, izvērtējot metodes, ētiskās sekas un kultūras nozīmi. Darbs tiek vērtēts pēc analītiskās precizitātes, refleksijas dziļuma un prezentācijas skaidrības.
Spēj izmantot digitālās metodes, piemēram, MI atbalstītu satura atlasīšanu, 3D modelēšanu, VR/AR rekonstrukciju un tiešsaistes arhivēšanu. Izprot to kā radoši tehnoloģiju pielietojumi var jēgpilni un ētiski pamatoti no jauna interpretēt kultūras artefaktus un vidi.	Praktiskās darbnīcas ar digitālajiem rīkiem. Studējošie piedalās praktiskajās darbnīcās, izmantojot dažādus digitālos rīkus. Vērtēšanā tiek ņemta vērā aktīva iesaiste, uzdevumu veiksmīga izpilde un spēja saistīt tehnisko darbu ar plašākiem kultūras jautājumiem.
Spēj sadarboties grupās un projektos. Spēj plānot un prezentēt digitālā mantojuma projektu, kas skaidri formulē izvēlēto materiālu kultūras nozīmi un piedāvā inovatīvas saglabāšanas un reaktualizācijas stratēģijas.	Grupas projekts (prezentācija + ziņojums). Studējošie izstrādā digitālā mantojuma projektu, izmantojot vienu vai vairākas metodes. Projekts tiek vērtēts pēc konceptuālās vienotības, rīku efektīva pielietojuma, kultūras un ētiskās izpratnes, kā arī ziņojuma un prezentācijas skaidrības un profesionalitātes.

Studiju rezultātu vērtēšanas kritēriji

Kritērijs	% no kopējā vērtējuma
Dalība divos teorētiskajos semināros	20
Prezentācija par digitālā mantojuma piemēru	15
Grupas projekts par kultūras artefakta saglabāšanu	25
Praktiskās darbnīcas ar digitālajiem rīkiem	20
Eksāmens	20
Kopā:	100

Studiju kursa plānojums

Daļa	KP	Stundas			Pārbaudījumi			Brīvās izvēles pārbaudījumi		
		Lekcijas	Prakt d.	Laborat	Ieskaite	Eksām.	Darbs	Ieskaite	Eksām.	Darbs
1.	6.0	32.0	32.0	0.0		*			*	